

Дата першого надходження статті: 12 січня 2026 р.
Дата прийняття до друку статті після рецензування: 01 березня 2026 р.
Дата оприлюднення статті: 28 травня 2026 р.

DOI: [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2026-16\(1\)-1](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2026-16(1)-1)

Доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України **ЛАРИСА ЛУК'ЯНОВА**
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України, Україна
E-mail: larysa.lukianova@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0982-6162>

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА АДАПТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ УЧИТЕЛІВ І УЧНІВ ДО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПОЛЬЩИ В УМОВАХ ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ

АНОТАЦІЯ

У статті представлено результати дослідження соціально-педагогічної адаптації українських учителів у Польщі в умовах вимушеної міграції в контексті міжсистемної освітньої інтеграції учнів. Актуальність теми пов'язана з трансформаціями освітнього простору, зумовленими війною та зростанням кількості українських учнів у країнах Європи. Емпіричну основу становлять дані анкетного опитування та фокус-групових інтерв'ю, що відображають досвід професійного функціонування українських педагогів у системі освіти країни перебування.

Отримані результати дозволяють відтворити особливості включення вчителів у нове освітнє середовище, у якому поєднуються різні освітні практики, норми та комунікативні моделі. Професійна діяльність педагогів набуває комплексного характеру та поєднує освітню, посередницьку й підтримувальну функції. У цьому вимірі вчитель постає як ланка взаємодії між українською та польською освітніми системами, забезпечуючи узгодженість навчального процесу та підтримку учнів. Така роль передбачає гнучке поєднання професійного досвіду з новими освітніми вимогами та нормами взаємодії.

Адаптацію українських учителів і учнів репрезентовано як багатовимірний процес, у якому поєднуються професійні, соціальні та психологічні аспекти. Особливого значення набуває збереження освітньої та культурної ідентичності учнів у поєднанні з їхнім включенням у нове освітнє середовище. Проаналізовано чинники, що ускладнюють ці процеси, зокрема мовні бар'єри, інституційні відмінності, особливості організації навчального процесу та умов професійної реалізації педагогів й висвітлено значення підтримувального освітнього середовища, що сприяє стабільності професійної діяльності та ефективності взаємодії з учнями.

Акцентовано увагу на значенні системної підтримки українських педагогів як важливого ресурсу забезпечення стабільності та якості освітнього процесу в умовах тривалої міграції, а також як чинника узгодження взаємодії між освітніми системами.

Ключові слова: соціально-педагогічна адаптація, українські вчителі, учні, освітнє середовище, Польща, вимушена міграція, системна підтримка, освітній процес.

**SOCIAL AND EDUCATIONAL ADAPTATION OF UKRAINIAN
TEACHERS AND STUDENTS TO THE EDUCATIONAL SYSTEM
OF POLAND IN THE CONTEXT OF FORCED MIGRATION**

ABSTRACT

The article presents the results of a study on the socio-pedagogical adaptation of Ukrainian teachers in Poland under conditions of forced migration, in the context of cross-system educational integration of students. The relevance of the topic stems from the transformations in the educational landscape caused by the war and the growing number of Ukrainian students in European countries. The empirical basis consists of data from a questionnaire survey and focus group interviews, which reflect the professional experiences of Ukrainian teachers within the host country's education system.

The results obtained allow us to reconstruct the characteristics of teachers' integration into a new educational environment, in which various educational practices, norms, and communication models are combined. Teachers' professional activities take on a comprehensive nature and combine educational, mediating, and supportive functions. In this context, the teacher serves as a link between the Ukrainian and Polish educational systems, ensuring the coherence of the educational process and providing support to students. This role requires a flexible integration of professional experience with new educational requirements and norms of interaction.

The adaptation of Ukrainian teachers and students is presented as a multidimensional process that combines professional, social, and psychological aspects. Preserving students' educational and cultural identity while integrating them into a new educational environment takes on particular significance.

The study analyzes the factors that complicate these processes, including language barriers, institutional differences, the specific features of the educational process, and the conditions for teachers' professional development, and highlights the importance of a supportive educational environment that promotes stability in professional practice and effective interaction with students.

Attention is focused on the importance of systemic support for Ukrainian teachers as a vital resource for ensuring the stability and quality of the educational process in the context of prolonged migration, as well as a factor in harmonizing interactions between educational systems.

Keywords: *socio-pedagogical adaptation, Ukrainian teachers, students, educational environment, Poland, forced migration, systemic support, educational process.*

ВСТУП

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року спричинило масштабну хвилю вимушеної міграції, що охопила практично всі соціально-професійні групи населення. Військова агресія зумовила глибоку кризу і у системі освіти України, внаслідок чого значна кількість учнів, студентів і педагогічних працівників виїхала за кордон у пошуках тимчасового захисту (UNHCR, 2025; OECD, 2023). Ці міграційні процеси суттєво вплинули на освітні системи європейських країн, передусім Республіки Польща, яка стала однією з основних країн прийому українських громадян. У сфері освіти це зумовило необхідність інтеграції значної кількості учнів та залучення українських педагогів до освітнього процес (Centre for Economic Strategy, 2024).

Динаміки чисельності українських учителів у Польщі упродовж 2022–2025 років свідчить про їх поступове скорочення до 5 410 осіб на початок 2025 року. Така тенденція може відображати як процеси часткової інтеграції та зміни професійної діяльності, так і повернення частини педагогів до України (Polish Ministry of Education and Science, 2024).

Натомість спостерігається стрімке зростання кількості українських учнів у Польщі. За даними аналітичних звітів, у 2024 році в польській системі освіти навчалось близько 200 тис. українських дітей (Świdrowska & Stano, 2024; Tędziągolska et al., 2024), що зумовлює підвищений попит на педагогічні кадри, здатні забезпечити їхню адаптацію та навчання. У цьому зв'язку професійну діяльність вчителя в умовах вимушеної міграції доцільно розглядати як взаємозалежну систему, у якій учитель і учень виступають взаємопов'язаними елементами освітнього процесу.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета статті полягає в комплексному аналізі процесів адаптації українських учителів у Польщі в умовах вимушеної міграції, ідентифікації основних викликів і детермінант цього процесу, а також визначенні їхньої ролі в інтеграції українських учнів у польську освітню систему в умовах міжсистемної освітньої взаємодії.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У сучасному науковому дискурсі проблематика освітньої інтеграції українських дітей-біженців та функціонування освітніх систем у кризових умовах представлена досить широко й у міжнародних звітах презентується як важливий чинник їхньої соціалізації, що значною мірою залежить від наявності кваліфікованих педагогів, здатних працювати в міжкультурному середовищі.

Значний масив аналітичних матеріалів сформовано міжнародними організаціями, зокрема Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців, а також UNICEF, OECD, у яких висвітлено масштаби міграції, соціально-демографічні характеристики біженців, можливості доступу до освіти та особливості їх інтеграції в країнах перебування, акцентовано увагу на системних викликах для освітніх систем європейських країн, пов'язаних із різким зростанням кількості учнів-біженців і необхідністю адаптації навчальних програм та педагогічних підходів тощо (UNICEF, 2024).

Вагомий емпіричний матеріал щодо освітніх траєкторій українських дітей, умов їхнього навчання та адаптаційних труднощів представлено у звітах UNESCO (2023) та UNICEF (2024). У публікаціях висвітлено освітні заходи, зокрема у Польщі, спрямовані на інтеграцію українських учнів через включення до загальноосвітніх шкіл, створення підготовчих класів і надання мовної підтримки, а також окреслено роль педагогів і виклики, пов'язані з навантаженням на освітню систему та потребою в додаткових ресурсах (UNESCO, 2023a; UNESCO, 2023b).

Важливе місце посідають дослідження польських вчених, у яких простежуються особливості функціонування шкільної освіти в умовах культурного різноманіття. До прикладу, у звіті Centrum Edukacji Obywatelskiej (Центру громадянської освіти) (2024) висвітлено виклики інтеграції учнів з України та їхні освітні потреби, а також роль школи у формуванні інклюзивного середовища; у публікаціях «Szkoła z Klasą» (2023), Świdrowska i Stano (2024), Tędziągolska, Walczak i Wielecki (2024) представлено досвід включення українських учнів у польську систему освіти, окреслено труднощі полікультурної взаємодії та особливості

організації навчального процесу. Додаткові аспекти інтеграції висвітлено в матеріалах органів місцевого самоврядування, зокрема у звітах Бюро освіти м. Варшави (Gembik, 2024), де подано результати моніторингу ситуації в закладах освіти.

Окремий внесок у дослідження досліджуваної проблеми становлять аналітичні матеріали українських вчених (Лук'янова & Овчарук, 2023), у яких увагу зосереджено на проблемах і потребах українських учителів у Польщі, особливостях їхньої професійної адаптації та освітньої діяльності за кордоном. Водночас питання професійної адаптації українських учителів за кордоном висвітлена менш системно порівняно з питаннями освіти дітей-біженців, а наявні дослідження лише частково відображають їхній досвід, що зумовлює потребу подальшого вивчення.

Для досягнення мети використано комплекс теоретичних методів, зокрема аналіз, синтез, узагальнення, систематизацію та класифікацію. Емпіричну основу дослідження становлять результати анкетного опитування українських учителів, які перебували за кордоном, зокрема в Республіці Польща, у період 2022–2024 рр., доповнені матеріалами фокус-групових обговорень 2025 р., що дозволило уточнити інтерпретацію виявлених проблем і потреб.

У дослідженні взяли участь українські педагогічні працівники, які виїхали з України після 24 лютого 2022 року, мають педагогічну освіту та досвід роботи в освітній сфері й перебувають у Республіці Польща. Вибірка має цільовий характер. У процесі аналізу враховувалися такі характеристики респондентів: вік, стать, педагогічний стаж, спеціалізація та тривалість перебування за кордоном.

Збір даних здійснювався за допомогою структурованої анкети, що охоплювала соціально-демографічні характеристики, міграційний досвід, особливості професійної діяльності, адаптаційні труднощі, професійні потреби та мотиваційні орієнтації респондентів.

Опитування проводилося в онлайн-форматі з використанням цифрових платформ, що забезпечило доступність для респондентів у різних регіонах Польщі, а також анонімність і добровільність участі. Поширення анкети здійснювалося через професійні спільноти, освітні мережі та громадські організації, що працюють з українськими педагогами за кордоном.

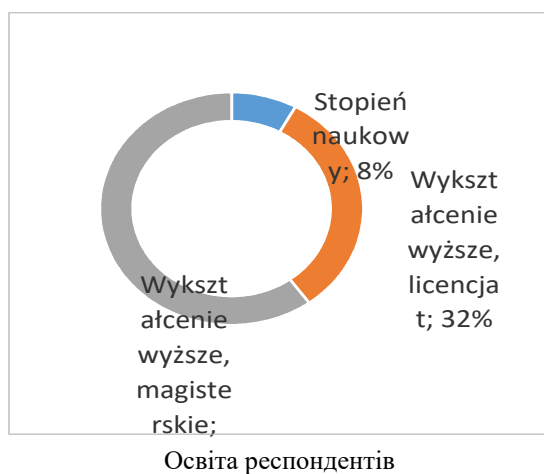
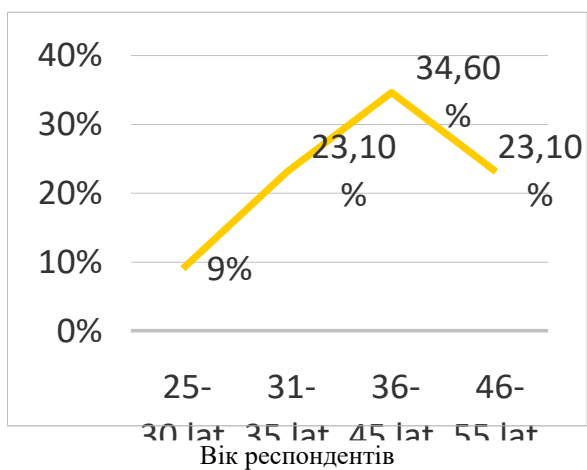
Для обробки результатів застосовано методи описової статистики, порівняльного аналізу та якісного аналізу відповідей.

До основних обмежень належать нерепрезентативний характер вибірки та можливий суб'єктивний характер самооцінок учасників.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Проблема вимушеної міграції українців після початку повномасштабної війни набула значного наукового осмислення і стала предметом міждисциплінарних досліджень, що охоплюють соціологію, педагогіку й економіку. Одним із важливих аспектів цієї проблематики є досвід українських учителів, які опинилися в новому освітньому середовищі за кордоном.

Соціальний портрет українських учителів, які перебувають у Республіці Польща. Аналіз отриманих даних дозволяє виявити структурні характеристики цієї групи та специфіку її професійної реалізації в новому освітньому середовищі. Переважну більшість респондентів становили жінки, що відповідає загальній гендерній структурі педагогічної професії. Найчисельнішою віковою групою були особи 30–50 років, що свідчить про виїзд за кордон активної та професійно мобільної частини педагогічного корпусу.

Рис. 1. Соціальний портрет українських вчителів, які перебувають у Республіці Польща у період повномасштабної війни

Джерело: опрацювання з використанням матеріалів Świdrowska & Stano, 2024

Частина вчителів змогла працевлаштуватися за фахом, зокрема в освітніх закладах Польщі, де їхня діяльність пов'язана з підтримкою українських учнів у процесі інтеграції та співпрацею з місцевими педагогами. Водночас значна частина респондентів відзначає трансформацію професійної діяльності: одні працюють у сфері освіти частково, інші змушені тимчасово перейти до роботи в інших галузях (рис. 1).

Основними чинниками, що ускладнюють працевлаштування за спеціальністю, є мовний бар'єр, проблеми з нострифікацією дипломів відмінності в освітніх системах, обмежена поінформованість щодо можливостей працевлаштування, високі вимоги до адаптації до нових професійних стандартів. Така ситуація відображає процеси вимушеної професійної мобільності та часткової декваліфікації. Загалом отримані результати свідчать про складний характер включення українських педагогів у ринок праці країни перебування.

Варто відзначити мотиваційний аспект професійної діяльності. Навіть за умов складної адаптації українські вчителі прагнуть залишатися у професії. Їхня діяльність часто мотивована не лише економічними чинниками, але й бажанням підтримати українських дітей за кордоном; прагненням зберегти професійну ідентичність та усвідомленням соціальної місії в умовах війни. Загалом можна констатувати наявність суперечливої ситуації, коли українські вчителі мають високий професійний потенціал і мотивацію залишатися в професії, проте стикаються з системними бар'єрами, що обмежують їхню повноцінну інтеграцію в освітню систему країни перебування.

Окрему проблему становить питання *адаптації та її ролі у кризових умовах*. Так, адаптація українських учителів за кордоном є ключовим фактором, що в умовах вимушеної міграції набуває не лише соціального чи професійного, а й екзистенційного значення, оскільки пов'язана з подоланням наслідків травматичного досвіду війни. Отже, окрім мовного бар'єру, наявності істотних відмінностей між

освітніми системами України та країни перебування, найбільш поширеною проблемою, яку відзначили респонденти, є адаптація в умовах посттравматичного стресу, пов'язаного з війною, вимушеним переселенням, розривом соціальних зв'язків. Респонденти наголошували на емоційному виснаженні, тривожності, труднощах адаптації до нового середовища.

Не менш важливим є аспект соціокультурної адаптації. Українські вчителі змушені пристосовуватися до нових норм професійної поведінки, налагоджувати взаємодію з іншою культурною спільнотою, будувати нові соціальні зв'язки. Водночас процес ускладнюється відмінностями в освітніх традиціях, стилях комунікації, що потребує міжкультурної компетентності.

Аналіз результатів опитування фокус-групи. Результати фокус-групового обговорення доповнюють дані анкетного опитування та уможливають глибшу інтерпретацію виявлених проблем та потреб українських учителів за кордоном. Фокус-група увиразнила суб'єктивний досвід, емоційні реакції та приховані аспекти адаптації (табл. 1).

Таблиця 1

**Структура проблем і потреб українських учителів за кордоном
(за даними фокус-групи)**

Категорія	Зміст проблем	Інтерпретація
Невідповідність кваліфікаційним вимогам	Складність процесу нострифікації; потреба додаткової освіти; обмежені можливості працевлаштування	Розрив між кваліфікацією вимогами освітньої системи країни перебування
Визнання досвіду	Обмежені можливості кар'єрного розвитку; пониження професійного статусу	Часткова девальвація професійного досвіду та зниження соціального статусу
Психологічний стан	Психологічний стрес; емоційне виснаження; втрата професійної ідентичності; травматичний досвід війни	Високе психоемоційне навантаження, що впливає на професійну діяльність
Адаптація до онлайн-навчання	Недостатня технічна підготовка; обмежений доступ до платформ і програм	Необхідність цифрової адаптації до нових форматів навчання
Культурні відмінності та мовний бар'єр	Інші педагогічні підходи; відмінності в термінології; інша система оцінювання	Ускладнення професійної комунікації та інтеграції в освітнє середовище
Інтеграція в місцеве середовище	Входження у нову професійну спільноту; проблеми соціалізації, інтеграції зі збереженням ідентичності	Подвійний процес адаптації: включення в нове середовище при збереженні ідентичності

Джерело: розроблено автором дослідження

Учасники фокус-групи акцентували увагу на відчутті професійної невизначеності, яке супроводжує їхнє перебування за кордоном, емоційному напруженні та внутрішньому конфлікту, що часто супроводжується відчуттям

нестабільності та невпевненості у майбутньому. З одного боку, вони прагнуть адаптуватися та реалізувати себе в новому середовищі, натомість з іншого, зберігають сильний зв'язок з Україною і професійною ідентичністю, сформованою в національній освітній системі. У дискусії було чітко артикульовано, що психологічне виснаження, тривожність і емоційна нестабільність безпосередньо впливають на професійну діяльність і здатність до адаптації. Отже, результати дискусії з учасниками фокус-групи дозволили поглибити розуміння процесів адаптації українських учителів за кордоном. Результати дискусії показують, що за статистичними показниками стоїть складний особистісний досвід, який із мотиваційною спрямованістю відіграє вирішальну роль у прагненні вчителів прийти на допомогу учням.

Контекст взаємозв'язку ключових суб'єктів «учитель – учень». Логіка дослідження вимагає розгляду проблеми не ізольовано, а у контексті взаємозв'язку її ключових суб'єктів «учитель – учень» (Рис. 2).

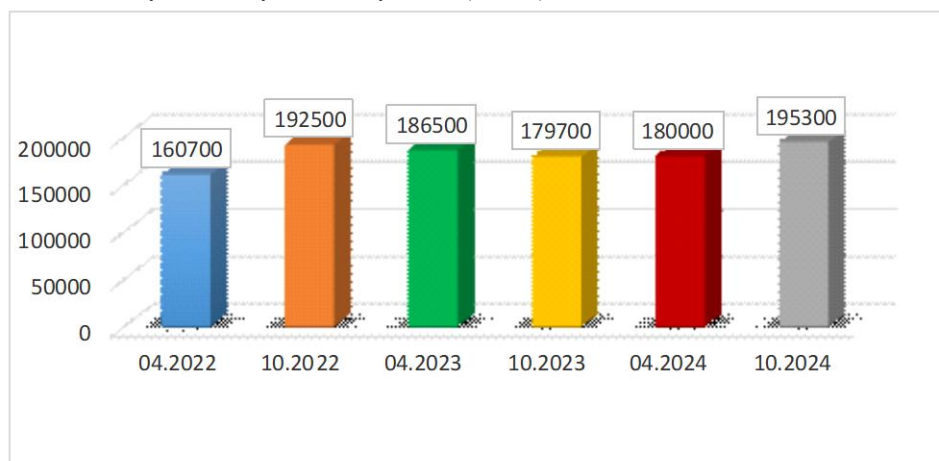

Рис. 2. Динаміка дітей і молоді, які навчаються в школах та дитячих садках

Джерело: опрацювання з використанням матеріалів Świdrowska & Stano, 2024

За даними міжнародних організацій та національної статистики, у 2022 році Польща прийняла найбільшу кількість українських дітей шкільного віку серед країн Європейського Союзу (UNESCO, 2023). З вересня 2024 року із запровадженням обов'язкової шкільної освіти для всіх дітей і молоді з України, до польських шкіл долучилася нова група учнів і учениць, які раніше перебували поза спільнотою польської школи (Tędziągolska et al., 2024). У жовтні 2024 року в Системі інформації освіти (SIO) було зареєстровано 195,3 тис. біженців з України, які відвідували різні типи шкіл і закладів дошкільної освіти (Świdrowska & Stano, 2024) Для більш повного розуміння масштабів та динаміки цього явища важливо розглянути конкретні кількісні показники, які відображають зміни чисельності українських учнів у польській системі освіти впродовж останніх років (див. табл. 2).

Дані таблиці демонструють перехід від кризового реагування до етапу довготривалої інтеграції, що, у свою чергу, актуалізує питання ролі українських учителів у забезпеченні освітнього процесу.

Таблиця 2

Динаміка кількості українських учнів у Польщі (2022–2024 рр.)

Рік	Орієнтовна кількість українських учнів у Польщі	Характеристика динаміки
2022	500 000 – 700 000 (загальна кількість дітей), з них понад 180 000 у польських школах	Різке зростання внаслідок початку повномасштабної війни
2023	180 000 – 200 000 у польській системі освіти	Стабілізація та часткова інтеграція
2024	200 000+ (за даними SIO)	Збереження високого рівня присутності та довготривала інтеграція

Джерело: Chrostowska, 2023; Świdrowska & Stano, 2024; Tędziągolska et al., 2024; OECD, 2023a

Слід зазначити, що в умовах значного зростання кількості українських дітей у польській системі освіти після 2022 року українські вчителі виконують функцію освітніх посередників, забезпечуючи зв'язок між двома освітніми системами та сприяють розумінню учням вимог польської школи, допомагають долати мовні бар'єри та адаптуватися до нових навчальних умов. У цьому контексті їхня роль набуває особливого значення з огляду на кризовий дефіцит педагогічних кадрів у Польщі: станом на 2025 рік у школах залишаються незаповненими понад 20 тисяч вакансій учителів. За таких умов українські педагоги, які мають відповідний досвід і високу мотивацію, стають затребуваним ресурсом освітньої системи (Baluńska, 2025).

Отримані узагальнення дозволяють розглядати ситуацію з адаптацією українських вчителів та інтеграцією українських учнів у систему освіти Польщі як складну багаторівневу систему взаємодії двох освітніх просторів, у межах якої формується специфічний розподіл навантаження між країнами.

Аналіз показав, що Польща зазнає переважно інституційного навантаження, пов'язаного з інтеграцією значної кількості учнів у свою систему освіти, тоді як Україна продовжує виконувати функцію забезпечення освітньої безперервності через дистанційне навчання. Сучасна ситуація формує значне навантаження як на польську, так і на українську освітні системи. Водночас характер цього навантаження є різним, що безпосередньо впливає на роль і значення українських учителів у Польщі (Raport CEO, 2024).

Отже, формується ситуація подвійного освітнього навантаження, коли обидві системи одночасно залучені до навчання одних і тих самих учнів. У цьому контексті відповідь на питання: «Яка країна – Польща чи Україна – у цих умовах відчуває більше навантаження?» не може бути однозначною.

По-перше, з одного боку, польська система освіти зазнала суттєвого навантаження внаслідок різкого зростання кількості українських учнів після 2022 р. Інтеграція сотень тисяч дітей у шкільну систему вимагала оперативного розширення ресурсів, адаптації освітніх програм, створення підготовчих класів і залучення додаткового педагогічного персоналу (Ruszkowska et al., 2025). З іншого боку, українська освітня система продовжує нести значне функціональне навантаження, оскільки велика частина учнів залишається включеною в дистанційне навчання в Україні, забезпечуючи освітній процес для дітей, які фізично перебувають за межами країни.

По-друге, Польща стикається з кількісним та інституційним навантаженням, пов'язаним із інтеграцією великої кількості учнів у власну систему освіти. Натомість Україна несе системне та функціональне навантаження, забезпечуючи безперервність освіти в умовах війни та вимушеної міграції. Українські вчителі фактично виконують компенсаторну функцію, зменшуючи дисбаланс між освітніми потребами учнів і можливостями обох систем, поєднуючи ці два освітні виміри (Промінь, 2023; Освітній омбудсмен України, 2025).

Подальший аналіз, дозволяє розширити це бачення і розглядати їхню діяльність не лише як допоміжну – компенсаторну роль, а як системоутворювальну для забезпечення освітньої стабільності в умовах кризи. Саме в цій ситуації діяльність українських вчителів в Польщі набуває особливого значення. Вони виступають ключовою ланкою, яка зменшує навантаження на польську систему через підтримку адаптації учнів й одночасно підтримує зв'язок із українською освітньою системою та фактично забезпечують функціональну узгодженість між двома освітніми системами, зменшуючи ризики фрагментації освітнього процесу. Окрім того сприяють адаптації учнів у польських школах, допомагають інтегрувати елементи української освітньої програми в їхній навчальний досвід. Це дозволяє уникнути розриву в навчанні та мінімізувати освітні втрати, які могли б виникнути внаслідок різниці між системами (Слово і діло, 2026).

У дискусійному вимірі важливо також звернути увагу на те, що українські учителі виступають як агенти соціальної стабілізації, забезпечуючи не лише навчання, але й психологічну підтримку учнів, сприяючи їхній інтеграції та водночас збереженню культурної ідентичності. Така багатовимірність їхньої ролі посилює їх значення в умовах тривалої міграції. У такому контексті питання про те, яка країна зазнає більшого навантаження – Польща чи Україна, трансформується з кількісного в якісне. Польща забезпечує інституційну інтеграцію учнів, тоді як Україна – функціональну безперервність освіти. Українські учителі виступають ключовим елементом, який дозволяє поєднати ці два процеси та забезпечити їх узгодженість.

Водночас недостатній рівень інтеграції українських педагогів у польську освітню систему, труднощі з працевлаштуванням і визнанням кваліфікацій, а також обмежений доступ до ресурсів знижують ефективність використання їхнього професійного потенціалу. Саме ця група педагогів має унікальні компетентності, які неможливо повністю замінити іншими ресурсами. Отже, результати дослідження підтверджують, що підтримка українських учителів у Польщі має розглядатися не лише як соціальний чи гуманітарний захід, а як стратегічний інструмент управління освітніми процесами в умовах кризи. Інвестування в їх інтеграцію, професійний розвиток і залучення до освітнього процесу дозволяє знизити навантаження на обидві освітні системи та підвищити ефективність освітньої підтримки українських учнів.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Українські педагоги, перебуваючи в умовах вимушеної міграції, виконують багатофункціональну роль, яка включає освітню, адаптаційну, соціокультурну та психологічну складові.

Вони забезпечують підтримку навчального процесу, сприяють інтеграції українських учнів у польське освітнє середовище, водночас зберігаючи їхній зв'язок з українською освітньою та культурною традицією. Їх діяльність має компенсаторний

характер і спрямована на зменшення дисбалансу між освітніми потребами учнів і ресурсами освітніх систем.

Результати дослідження засвідчили наявність системних бар'єрів, які обмежують ефективність реалізації професійного потенціалу українських учителів. Серед них: труднощі працевлаштування за фахом, мовні обмеження, складність визнання дипломів, а також недостатній рівень інформаційної та інституційної підтримки. Наразі польська система освіти зазнає значного інституційного навантаження, пов'язаного з інтеграцією великої кількості українських учнів, тоді як українська система продовжує виконувати функцію забезпечення безперервності навчання через дистанційні форми освіти. У цьому контексті українські вчителі, які перебувають у Польщі, набувають ключового значення як елемент, що поєднує ці два освітні виміри.

Отже українські вчителі в Польщі виконують системоутворювальну функцію у забезпеченні освітньої стабільності в умовах кризи. Їхня діяльність сприяє не лише підвищенню якості освіти для українських учнів, але й оптимізації навантаження між освітніми системами України та Польщі. У зв'язку з цим особливій актуальності набуває необхідність розроблення комплексної політики підтримки українських педагогів за кордоном. Така підтримка має включати спрощення процедур визнання кваліфікацій, розширення можливостей працевлаштування, розвиток мовної підготовки, а також забезпечення психологічної та професійної адаптації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна служба якості освіти України. (2024). *Переважає більшість учителів планують повернутися до України після війни*. <https://sqe.gov.ua/perevazhna-bilshist-uchiteliv-planuyu>
2. Лук'янова, Л., & Овчарук, О. (2023). *Аналіз проблем і потреб українських учителів у Польщі в умовах війни: аналітичний звіт*. ІПООД.
3. Міністерство освіти і науки України. (2024). *Аналітичні матеріали щодо освітніх втрат унаслідок війни*. <https://mon.gov.ua>
4. Освітній омбудсмен України. (2025). *Дані щодо кількості вчителів за кордоном*. <https://eo.gov.ua>
5. Промінь. (2023). *Українські мігранти адаптуються за кордоном, але бажають повернутися в Україну*. <https://promin.cv.ua/2023/10/22/ukrainski-mihranty-adaptuvalysia-za-kordonom-ale-bazhaiut-povernutysia-v-ukrainu.html>
6. Слово і діло. (2026). *Чисельність українських дітей у Європі зі статусом тимчасового захисту (станом на лютий 2026 р.)*. <https://www.slovoidilo.ua/2026/04/28/infografika/suspilstvo/skilky-ukrayinskykh-ditej-perebuva-yut-yevropi-ryatuyuchys-vijny>
7. Balyńska, D. (2025). *Клас стійкості: як українські вчителі знаходять себе в Польщі під час війни*. Sestry.eu. <https://www.sestry.eu/statti/klas-stiykosti-yak-ukrayinski-vchiteli-znahodyat-sebe-v-polshchi-pid-chas-viyini>
8. Centre for Economic Strategy. (2024). *Refugees from Ukraine: Intentions to return, impact on the Ukrainian economy and policy recommendations*. <https://ces.org.ua/refugees-from-ukraine-ukr-final-report/>
9. Chrostowska, P. (2023). *Uczniowie uchodźczy z Ukrainy w polskim systemie edukacji (stan na październik 2023 r.)* [Учні-біженці з України в польській системі

освіти (станом на жовтень 2023 р.). Norwegian Refugee Council. https://ceo.org.pl/wp-content/uploads/2024/01/CEO_Uczniowie-uchodzczy-z-Ukrainy-w-polskim-systemie-edukacji_01_2024.pdf

10. Fundacja “Szkoła z Klasą”, & Narodowa Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy. (2023). *Razem w klasie. Dzieci z Ukrainy w polskich szkołach: Potencjały i wyzwania w budowie szkoły wielokulturowej w kontekście wojny. Opinia nauczycieli: Raport z badań [Разом у класі. Діти з України в польських школах: Можливості та виклики у створенні мультикультурної школи в умовах війни. Думка вчителів: Звіт про дослідження]* <https://lib.iitta.gov.ua/735459/>

11. Gembik, O. (2024). *Ukraińskie dzieci poza szkołą: Rekomendacje dla rządów [Українські діти поза школою: рекомендації для урядів]*. Sestry. <https://www.sestry.eu/pl/artykuly/ukrainskie-dzieci-pozza-szkola-rekomendacje-dla-rzadow>

12. OECD. (2023). *Education responses to the influx of Ukrainian students in OECD countries*. <https://www.oecd.org/education/education-response-ukraine/>

13. OECD. (2024). *Supporting refugee students from Ukraine in host countries*. https://www.oecd.org/en/publications/supporting-refugee-students-from-ukraine-in-host-countries_b02bcaa7-en.html

14. Polish Ministry of Education and Science. (2024). *Information on the education of Ukrainian students and employment of Ukrainian teachers in Poland*. <https://www.gov.pl/web/education>

15. Raport CEO. (2024). *Uczniowie uchodźczy z Ukrainy w polskim systemie edukacji [Учні-біженці з України в польській системі освіти]*. <https://mapujpomoc.pl/uczniowie-uchodzczy-z-ukrainy-w-polskim-systemie-edukacji-raport-ceo/>

16. Ruszkowska M., Nazaruk S.K., Budnyk O. (2025). Polski system edukacyjny wobec uczniów uchodźców z Ukrainy w ocenie dyrektorów i nauczycieli szkół podstawowych [Польська система освіти щодо учнів-біженців з України в оцінці директорів та вчителів початкових шкіл]. *Badania własne, Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 2(196), 127–142. DOI: 10.4467/25444972SMPP.25.010.21824

17. Świdrowska, E., & Stano, K. (2024). *Uczniowie z Ukrainy z doświadczeniem uchodźstwa w polskich szkołach: Raport z analizy danych (stan na październik 2024)[Учні з України, які пережили досвід біженства, у польських школах: Звіт про аналіз даних (станом на жовтень 2024 року)]*. https://ceo.org.pl/wp-content/uploads/2025/01/Raport-z-danych-SIO-UKR_CEO_UNICEF_10.2024_PL-1.pdf

18. Tędziągolska, M., Walczak, B., & Wielecki, K. M. (2024). *Uczniowie i uczennice z Ukrainy w polskich szkołach – rok szkolny 2023/2024: Raport z badań jakościowych [Учні з України в польських школах – 2023/2024 навчальний рік: Звіт про якісне дослідження]*. Centrum Edukacji Obywatelskiej; UNICEF. https://ceo.org.pl/wp-content/uploads/2024/10/Ukrainscy-uczniowie-w-polskiej-szkole_raport-CEO_UNICEF_PL.pdf

19. UNESCO. (2023a). *Poland’s education responses to influx of Ukrainian refugees*. <https://www.unesco.org/en/articles/polands-education-responses-influx-ukrainian-refugees>

20. UNESCO. (2023b). *Ukrainian refugees’ pathways to inclusion in education: Insights from host countries*. <https://www.unesco.org/en/arti>

21. UNHCR. (2025). *Ukraine refugee situation*. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

22. UNICEF. (2024). *Education needs of Ukrainian children affected by war*. <https://www.unicef.org/>